

ОБГРУНТУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДОСЯГНЕННЯ КОНВЕРГЕНЦІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Ключові для сучасної України глобалізаційні виклики, призводять до посилення диференціації регіонів за рівнями сталого розвитку. У статті зосереджено увагу на особливості кожного з типів регіонів, які визначають той чи інший вид стратегії, якого слід дотримуватись для забезпечення посилення конвергентних процесів у державі. Автором зосереджено увагу на виборі стратегічних альтернатив при підборі стратегії розвитку регіонів для забезпечення конвергентних процесів та представлені зони стратегічних рішень фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів. Застосування наведених стратегій дозволить забезпечити лідируючі позиції для сильних регіонів та дати поштовх слабозвинутим, а також досягти вищого рівня регіональної конвергенції за допомогою визначених механізмів.

Ключові слова: сталий розвиток, фінансове забезпечення, стратегія, механізми досягнення конвергенції, зони стратегічних рішень, рівень стійкості клубної конвергентності.

Ропотан Ірина

ОБОСНОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ДОСТИЖЕНИЯ КОНВЕРГЕНЦИИ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ

Ключевые для современной Украины глобализационные вызовы, приводят к усилению дифференциации регионов по уровням устойчивого развития. В статье сосредоточено внимание на особенности каждого из типов регионов, которые определяют тот или иной вид стратегии, которой следует придерживаться для обеспечения усиления конвергентных процессов в государстве. Автор уделяет внимание выбору стратегическим альтернативам при подборе стратегии развития регионов для обеспечения конвергентных процес сов. Представлены зоны стратегических решений фінансового обеспечения устойчивого развития регионов. Применение указанных стратегий позволит обеспечить лидирующие позиции для сильных регионов и дать толчок слабозвинутым, а также достичь высшего уровня региональной конвергенции с помощью определенных механизмов.

Ключевые слова: устойчивое развитие, финансовое обеспечение, стратегия, механизмы достижения конвергенции, зоны стратегических решений, уровень устойчивости клубной конвергентности.

Ропотан Ірина

SUBMISSION OF MECHANISMS FOR A CONVERGENCE OF FINANCIAL SUPPORT FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS

The key to modern Ukraine's globalization challenges is to increase the differentiation of regions in terms of sustainable development. The article focuses on the peculiarities of each of the types of regions that determine one or another type of strategy to be followed in order to enhance the convergence processes in the state. The author focuses on the choice of strategic alternatives in selecting a strategy for the development of regions to ensure convergent processes and presented areas of strategic decisions financial support sustainable development of regions. Applying these strategies will ensure a leading position for strong regions and give impetus to underdeveloped ones, as well as achieve a higher level of regional convergence through identified mechanisms.

Keywords: sustainable development, financial support, strategy, mechanisms for achieving convergence, zone of strategic decisions, level of stability of club convergence.

Постановка проблеми. Важливим завданням при формуванні механізму досягнення регіональної конвергенції фінансового забезпечення сталого розвитку є особливості кожного з типів регіонів, які визначають той чи інший вид стратегії, якого слід дотримуватись для забезпечення посилення конвергентних процесів у державі за принципами додатної наростаючої конвергенції. Доцільність проведення такого дослідження зумовлена необхідністю реалізації кожної зі стратегій для зближення рівнів фінансового забезпечення розвитку регіонів, що зумовить посилення інтеграційних процесів та сприятиме посиленню конвергентних процесів за допомогою визначених механізмів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці фінансового забезпечення регіонів та регіональної конвергенції фінансового забезпечення розвитку країни присвячені наукові праці багатьох українських та закордонних вчених, зокрема Андропова О., Балдич Н., Бодрова В., Бутка М., Василика О., Вахович І., Геєця В., Герасимчук З., Данилишина Б., Жерліцина Д., Заставного Ф., Зубаревич Н., Камінської І., Карліна М.,

Карпінського Б., Козоріз М., Ковальської Л., Кожемяченка О., Кондрашихіна А., Клебанової Т., Круша П., Криворотько Ю., Кулай А., Кузнецової А., Лексіна В., Логвіновської С., Луїної І., Льовочкіна С., Ляшенко В., Мозенкова О., Нарзікова М., Найдьонової Т., Онищенко В., Петленко Ю., Присажнюка В., Пшика Б., Різник Н., Рожка О., Семенова В., Слав'юка Р., Соломко І., Сторонянської І., Тарангул Л., Тішутіної О., Черняєвої Т., Швецової О., Яценко Ю. та багатьох інших [1-8]. Основний акцент у своїх дослідженнях науковці роблять на визначенні методики та аналізі рівнів конвергентного чи дивергентного розвитку регіонів країни на основі статистичних даних та типології регіонів за рівнем конвергенції.

Зауважимо, що на регіональному рівні серед українських, білоруських і російських науковців ширшого поширення набула категорія фінансове вирівнювання. Однак, на думку автора, таке формулювання є дещо некоректним. Адже неможливо вирівняти рівні фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів країни, а їх можна лише наблизити за економічними, соціальними та економічними параметрами на скільки максимально це можливо, що й передбачає категорія конвергенція. Разом з тим автор приділяє увагу дослідженню механізмів досягнення конвергенції фінансового забезпечення стійкого розвитку регіонів.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Діагностика присутності та стійкості клубної конвергенції фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів України дозволила забезпечити комплексність дослідження, виявити найбільш проблемні регіони України за рівнями соціо-еколого-економічної системи [9, с. 115]. Оскільки раніше науковці не приділяли великої уваги у вирішенні ряду питань з цього приводу це і стало передумовою формування виважених механізмів забезпечення регіональної конвергентності фінансового забезпечення сталого розвитку.

Мета статті є обґрунтування механізмів досягнення конвергенції фінансового забезпечення сталого розвитку при дотриманні регіонами того чи іншого виду стратегій та визначити типи регіональної конвергенції, які будуть досягнуті за умов ефективної реалізації стратегій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регіони України умовно можна виокремити за типом, залежно від належності до того чи іншого конвергентного типу фінансового забезпечення сталого розвитку та його сфер, з одного боку, на стійкі, умовно стійкі та нестійкі, а з іншого – на регіони з високим, середнім та низьким рівнем фінансового забезпечення сталого розвитку.

Алгоритм формування стратегії для кожного з типів регіонів базується на залежності між рівнем фінансового забезпечення сфер сталого розвитку та рівнем стійкості регіону дотримання такого рівня.

При виборі стратегічних альтернатив, регіони повинні зважати на те, в яку зону такої залежності вони потрапляють (рис. 1).

Вибір стратегічних альтернатив при підборі стратегії розвитку регіонів для забезпечення конвергентних процесів подано у табл. 1.

Зупинимось на обґрунтуванні наведених стратегій. Так, стратегія генератора коштів, що притаманна регіонам, які відносяться до клубу лідерів з високим стійким рівнем фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів, передбачає здійснення значних капіталовкладень, які спрямовані на досягнення довгострокових цілей, поступаючись поточним фінансовим вигодам для підтримки провідних позицій регіону у державі.

Фактично на такі регіони покладається місія акумулювання максимальних грошових надходжень, яких повинно вистачати не лише для задоволення потреб даних регіонів, а й для задоволення потреб більш фінансово слабких регіонів, що дозволить забезпечити фінансову конвергенцію сталого розвитку регіонів держави.

Стратегія збереження результативності притаманна високо розвинутим регіонам, які протягом останніх періодів здають свої позиції. Суть стратегії зводиться до акумулювання зусиль регіонів зберегти фінансовий потенціал. Цього можна досягти шляхом застосування системи превентивних та ліквідаційних заходів, які у сукупності дозволять регіону повернутись у лідируючий клуб. Якщо регіони зможуть повернутись у стабільно стійкий стан, фінансова конвергенція досягатиметься через трансфертну систему перерозподілу бюджетних коштів.

Стратегію стабілізації доцільно застосовувати регіонам – лідерам з достатнім, однак не стабільним фінансовим забезпеченням. Вона спрямована на утвердження регіону як лідера фінансового забезпечення сталого розвитку та передбачає здійснення інвестицій, що сприятимуть

максимальній дохідності. Для досягнення таких результатів регіональний менеджмент повинен бути найбільш професійним.

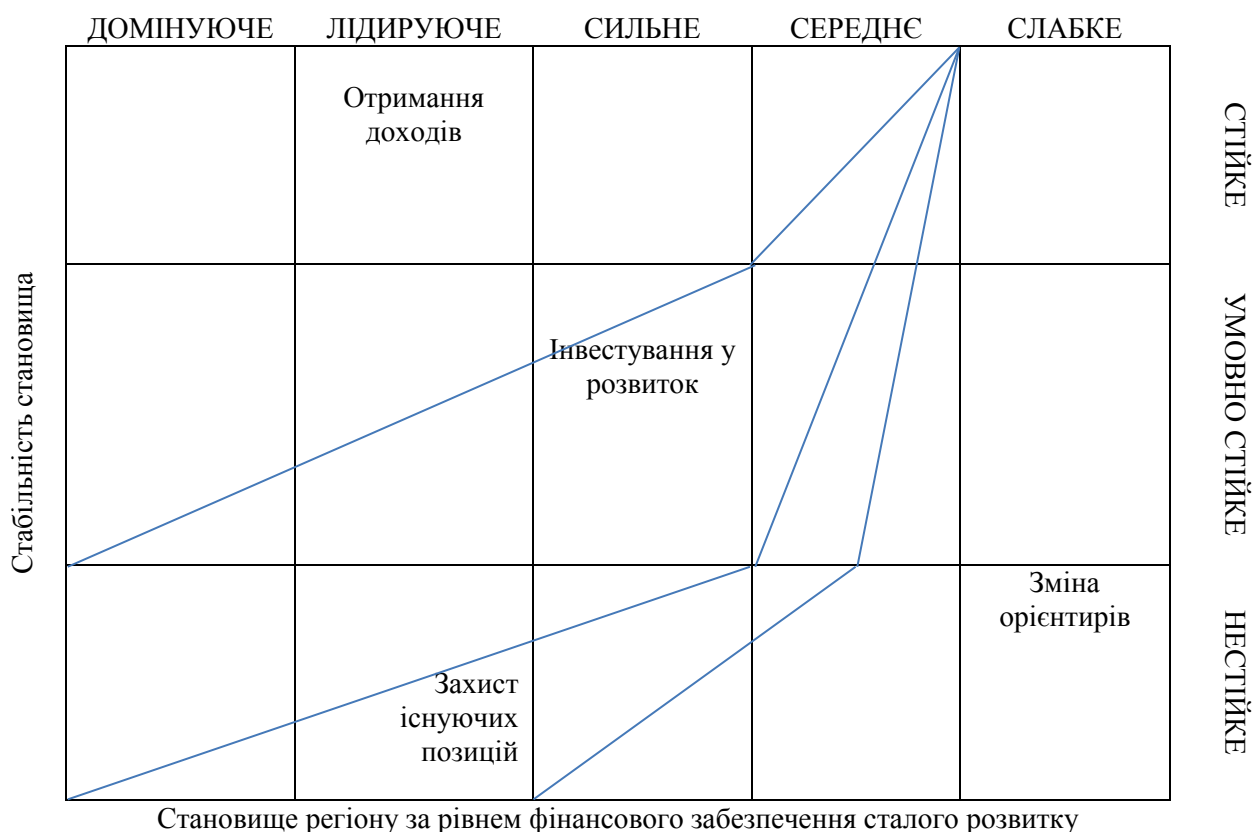

Рис. 1. Зони стратегічних рішень фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів

Таблиця 1

Стратегічні альтернативи забезпечення фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів

Рівень фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів	Рівень стійкості клубної конвергентності			
	Стійкий	Умовно стійкий		Нестійкий
		Зростаючий	Спадаючий	
Високий	Стратегія генератора коштів	-	Збереження результативності	Стратегія стабілізації
Середній	Стратегія зростання	Концентрації зусиль	Захисна стратегія	Стратегія активізації
Низький	Стратегія використання резервів	Стратегія прориву	-	Стратегія зовнішньої підтримки

Регіонам з середнім рівнем розвитку, залежно від стабільності їх фінансового становища, доцільно обирати одну із таких стратегій: стратегію зростання, що передбачає активізацію інноваційної діяльності, яка буде розглядатись своєрідними «полюсами росту» регіону. Реалізація такої стратегії повинна вивести регіон з середньої у лідируючу позицію.

Стратегія концентрації зусиль передбачає розвиток існуючих видів діяльності для забезпечення накопичення необхідних фінансових ресурсів для самофінансування та генерування коштів для інвестування у нові перспективні сфери діяльності.

Захисна стратегія спрямована на недопущення подальшого падіння рівня фінансового забезпечення розвитку регіону. Їй притаманна політика обережного інвестування з швидким очікуваним результатом.

Стратегія активізації передбачає вихід регіону зі стану нестійкого середнього рівня доходності за допомогою пошуку реальних довгостроково прибуткових великомасштабних проектів, які можуть спричинити структурні зміни в економіці регіону.

Регіонам низького рівня фінансового забезпечення сталою розвинути доцільно використовувати одну з декількох наведених нижче стратегій.

Стратегія використання резервів передбачає пошук незадіяних резервів підвищення ефективності ведення економічної діяльності, ощадливе використання регіональних ресурсів та на цій основі – підвищення рівня фінансового забезпечення сталою розвинути регіону.

Стратегія прориву передбачає пошук інноваційних шляхів реабілітації економіки регіону та перетворення його у феномен фінансового благополуччя.

Стратегія зовнішньої підтримки передбачає використання зовнішніх ресурсів для забезпечення функціонування регіону.

Важливо при цьому регіону отримати в якості допомоги не кінцевий продукт – фінансові ресурси, а певні інвестиційні бізнес-проекти, які будуть реалізовуватись на території слаборозвинутих регіонів та забезпечувати їх довгостроковий розвиток.

Відсутність стратегічних альтернатив для високого зростаючого та низького спадаючого рівня зумовлена неможливістю створення такої ситуації, за якої регіони можуть опинитись у таких зонах за об'єктивних обставин.

Застосування наведених вище стратегій дозволить не лише забезпечити лідируючі позиції для сильних регіонів та дати поштовх слаборозвинутих, а й досягти вищого рівня регіональної конвергенції фінансового забезпечення сталою розвинути країни в цілому.

Зупинимось на обґрунтуванні механізмів досягнення конвергенції фінансового забезпечення сталою розвинути при дотриманні регіонами того чи іншого виду стратегій (табл. 2).

При дослідженні механізмів забезпечення конвергенції, визначимо також типи регіональної конвергенції, яка буде досягнута за умови ефективної реалізації стратегії.

При цьому використаємо розроблену типологію регіональної конвергенції сталою розвинути [10, с. 53].

Слід вказати на виявлену у табл. 3 залежність між досягненням певного типу регіональної конвергенції при застосуванні того чи іншого виду стратегії.

Так, зокрема, підтримуюча регіональна конвергенція за джерелом забезпечення обов'язково супроводжується від'ємною конвергенцією за напрямком, оскільки досягнення конвергентних процесів та забезпечення зближення рівня розвитку за рахунок високо розвинутих регіонів сприяє зменшенню фінансового потенціалу останніх.

При цьому нагадаємо, що підтримуюча регіональна конвергенція передбачає її забезпечення шляхом підтримки високо розвинутих регіонами слаборозвинутих, а від'ємна - наблизенням сильно розвинутих регіонів до слаборозвинутих за рахунок зменшення рівня фінансового забезпечення розвитку більш розвинутих регіонів.

За умови реалізації стратегії генерації коштів та стратегії зовнішньої підтримки можливе допущення спадаючого типу регіональної конвергенції, який передбачає зменшення рівня конвергентності та підвищення рівня регіональних асиметрій.

У першому випадку це зумовлено укріпленням фінансових позицій високо розвинутих регіонів, у другому – високою ймовірністю подальшого спаду фінансово слабких регіонів.

Разом з тим, реалізація кожної зі стратегій спрямована на зближення рівнів фінансового забезпечення розвитку регіонів, що зумовлює посилення інтеграційних процесів і забезпечує створення нового, більш прогресивного типу організації соціо-еколого-економічних відносин та сприяє посиленню конвергентних процесів за допомогою визначених механізмів.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень. У статті зосереджено увагу на обґрунтуванні механізмів досягнення конвергенції фінансового забезпечення сталою розвинути при дотриманні регіонами того чи іншого виду стратегій та визначено типи регіональної конвергенції, яка буде досягнута за умови ефективної реалізації стратегії. Реалізація кожної зі стратегій спрямована на зближення рівнів фінансового забезпечення розвитку регіонів, що зумовлюватиме посилення інтеграційних процесів і забезпечить створення нового, більш прогресивного типу організації соціо-еколого-економічних відносин та сприятиме посиленню конвергентних процесів за допомогою визначених механізмів, реалізація яких потребує застосування системи фінансових інструментів конвергенції.

Механізми забезпечення регіональної фінансової конвергенції за типами при реалізації стратегій

Стратегія конвергенції	Механізми досягнення конвергенції	Тип конвергенції		
		За джерелом забезпечення	За умовою досягнення	За динамікою рівня
Стратегія генератора коштів	Фінансова конвергенція сталого розвитку досягається шляхом підтримки високо розвинутих регіонами слаборозвинутих	Підтримуюча	Від'ємна неефективна	Стабільна/Спадаюча
Стратегія стабілізації	При стабілізації становища високорозвинених регіонів фінансова конвергенція сталого розвитку досягатиметься шляхом підтримки високо розвинутих регіонами слаборозвинутих	Підтримуюча	Від'ємна неефективна	Стабільна
Збереження результативності	Фінансова конвергенція сталого розвитку досягається шляхом застосування трансфертної системи перерозподілу бюджетних коштів	Підтримуюча	Від'ємна неефективна	Стабільна
Стратегія зростання	Конвергенція забезпечується наближенням слаборозвинутих регіонів до сильно розвинутих за рахунок підвищення рівня розвитку менш розвинутих регіонів	Самостійна	Додатна помірно-ефективна	Наростаюча
Стратегія використання резервів	Фінансова конвергенція сталого розвитку досягається шляхом нарощення більшими темпами показників економічного зростання в економічно відсталих регіонах порівняно з високо розвинутими, що дозволить у перспективі зблизити рівень розвитку регіонів	Самостійна	Додатнаефективна	Наростаюча
Концентрації зусиль	Конвергенція досягається шляхом ефективного використання резервів та підвищення ефективності у фінансово слабших регіонах	Самостійна	Додатна помірно-ефективна	Наростаюча
Стратегія прориву	Конвергенція забезпечується виключно за рахунок активізації ендogenous потенціалу слаборозвинутих регіонів	Самостійна	Додатна помірно-ефективна	Наростаюча
Захисна стратегія	Конвергенція забезпечується шляхом поєднання позитивного екзогенного впливу та активізації ендogenous активності	Підтримуюча	Може бути як додатною, так і від'ємною	Стабільна
Стратегія активізації	Конвергенція забезпечується переважно через активізацію діяльності у слаборозвинутих регіонах	Самостійна	Додатна ефективна	Наростаюча
Стратегія зовнішньої підтримки	Конвергенція забезпечується виключно шляхом зовнішньої підтримки слаборозвинутих регіонів	Підтримуюча	Від'ємна неефективна	Стабільна/Спадаюча

Література

1. Вахович І.М., Камінська І.М. Фінансова спроможність регіону: діагностика та механізми забезпечення: Монографія /Вахович І.М., Камінська І.М.//. – Луцьк: Надстир'я, 2009. – 400 с.
 2. Слав'юк Р. А., Олександренко І. В. Вплив іноземного капіталу на розвиток регіону: монографія / Слав'юк Р. А., Олександренко І. В. - Львів: ННВК «АТБ», 2010. - 305 с.
 3. Фінанси регіону: теорія, проблеми, практика : монографія / М. А. Козоріз, А. Я. Кузнецова, І.З. Сторонянська, Г. В. Возник. - К.: УБС НБУ, 2010. - 222 с.
 4. Фінансово-економічні пріоритети формування інноваційної моделі розвитку регіонів: (монографія)/ науковий редактор – д.е.н. Онищенко В.О. – Полтава: ПолтНТУ, 2010. – 295 с.
 5. Сторонянська І.З. Регіональний розвиток України: проблеми інтеграції та конвергенції / І. Сторонянська. – Львів: ІРД НАН України, 2010. – 324 с
 6. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів: монографія / [Луніна І. О., Кириленко О. П., Лучка А. В. та ін.]; за ред. І. О. Луніної; НАН України, Інститут економіки та прогнозування. — К., 2010. — 320 с.
 7. Бутко М. П. Інвестиційна домінанта сталого розвитку регіону в умовах інтеграції : монографія / М. П. Бутко, О. Ю. Акименко; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України. - Ніжин : Аспект-Поліграф, 2009. - 232 с.
 8. Державне регулювання фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні: монографія/А.В.Кулай// Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2012. – 208 с.
 9. Ропотан І. В. Прогнозування регіональної конвергенції фінансового забезпечення сталого розвитку в Україні / І. В. Ропотан // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2014. - №7 (215). – С. 104-120.
 10. Вахович І. М., Ропотан І. В. До питання обґрунтування сутності регіональної конвергенції сталого розвитку / І. М. Вахович, І. В. Ропотан // Економічний форум Луцького національного технічного університету. – 2013. - № 4 - С. 150-154.
-
1. Vakhovych I.M., Kaminska I.M. Finansova spromozhnist rehionu: diahnostyka ta mekhanizmy zabezpechennia: Monohrafiia /Vakhovych I.M., Kaminska I.M.//. – Lutsk: Nadstyria, 2009. – 400 s.
 2. Slaviuk R. A., Oleksandrenko I. V. Vplyv inozemnoho kapitalu na rozvytok rehionu: monohrafiia / Slaviuk R. A., Oleksandrenko I. V. - Lviv: NNVK «ATB», 2010. - 305 s.
 3. Finansy rehionu: teoriia, problemy, praktyka : monohrafiia / M. A. Kozoriz, A. Ya. Kuznetsova, I.3. Storonianska, H. V. Voznyk. - K.: UBS NBU, 2010. - 222 s.
 4. Finansovo-ekonomichni priorytety formuvannia innovatsiinoi modeli rozvytku rehioniv: (monohrafiia)/ naukovyi redaktor – d.e.n. Onyshchenko V.O. – Poltava: PoltNTU, 2010. – 295 s.
 5. Storonianska I.Z. Rehionalnyi rozvytok Ukrainy: problemy intehratsii ta konverhentsii / I. Storonianska. – Lviv: IRD NAN Ukrainy, 2010. – 324 s
 6. Dyversyfikatsiia dokhodiv mistsevykh biudzhetyv: monohrafiia / [Lunina I. O., Kyrylenko O. P., Luchka A. V. ta in.] ; za red. I. O. Luninoi; NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia. — K., 2010. — 320 s.
 7. Butko M. P. Investytsiina dominanta staloho rozvytku rehionu v umovakh intehratsii : monohrafiia / M. P. Butko, O. Yu. Akymenko; Rada po vyvch. produkt. syl Ukrainy NAN Ukrainy. - Nizhyn : Aspekt-Polihraf, 2009. - 232 s.
 8. Derzhavne rehuliuвання finansovoho zabezpechennia mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: monohrafiia/A.V.Kulai// Lutsk: PrAT «Volynska oblasna drukarnia», 2012. – 208 s.
 9. Ropotan I. V. Prohnozuvannia rehionalnoi konverhentsii finansovoho zabezpechennia staloho rozvytku v Ukraini / I. V. Ropotan // Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu. – 2014. - №7 (215). – S. 104-120.
 10. Vakhovych I. M., Ropotan I. V. Do pytannia obgruntuvannia sutnosti rehionalnoi konverhentsii staloho rozvytku / I. M. Vakhovych, I. V. Ropotan // Ekonomichniy forum Lutskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. – 2013. - № 4 - S. 150-154.

Рецензент: Балджи М.Д., д.е.н., професор кафедри економіки права та управління бізнесом Одеського національного економічного університету